

Анатолій Круглашов, Василь Бурега

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича (Чернівці, Україна)

Здобутки і труднощі в реалізації децентралізації влади в Україні

Мета: визначити і дослідити здобутки та проблемні питання реформи децентралізації влади в Україні за 2014-2020 роки.

Актуальність: Децентралізація влади — це не одна, окрема реформа, а комплекс заходів із цілеспрямованої трансформації системи державного управління, які впроваджуються системно і поступово. Здійснення децентралізації влади безпідставно називають одним із найбільш успішних напрямів реформування в Україні. Успіх цих реформ пов'язаний, перш за все, із тим, що їх результати стосуються майже кожного громадянина, і особливо помітними стали для жителів невеликих міст, селищ і містечок.

Результати дослідження: У статті авторами проаналізовано хід процесів децентралізації та визначено здобутки і недоліки цього комплексу реформ системи державного управління та місцевого самоврядування. Серед досягнень визначено: зростання доходів місцевих бюджетів, завершення процесу об'єднання територіальних громад, затвердження нового адміністративно-територіального поділу України, поживлення економічної активності в ОТГ, формування нових можливостей співпраці між громадами для розв'язання спільних проблем. Серед недоліків та проблем, які потребують вирішення виділено: відсутність конституційного закріплення децентралізації, правову неврегульованість можливостей громад керувати землями сільськогосподарського призначення, які перебувають за їхніми межами, ускладнення відносин між центром та регіонами, політизацію діяльності інститутів місцевого самоврядування. Потенційно проблемним може стати непряме обрання старост та небезпека «анклавізації» ОТГ за мовною чи етнічною ознакою.

Автори також запропонували науково-практичні рекомендації Верховній Раді та Кабінету міністрів для вирішення тих проблем, що постали в ході здійснення децентралізації влади.

Ключові слова: децентралізація, публічне управління, місцеве самоврядування, реформування державного управління

Anatoliy Kruglashov, Vasyl Bureha

Chernivtsi Yuriy Fedkovych National University (Chernivtsi, Ukraine)

Achievements and difficulties in the implementation of decentralization of power in Ukraine

The aim of the article: To define and research on achievements and remain difficulties of decentralization of power issues in Ukraine for the period of 2014 - 2020.

Topicality: Decentralization does not imply single reform, it comprises a set of measures applied to the transformation of Public Administration, which have been launched and implemented systematically and gradually. Decentralization is rightly regarded to be one of the most successful directions of reforms in Ukraine.

Research outcomes: The authors have analysed a process of decentralization and defined pros and cons of this set of reforms. The authors considered a growth of local budgets, a completion of local communities' amalgamation, new administrative division of Ukraine, stimulation of economic activity on the local level to be the advantages.

At the same time, lack of Constitutional reform concerning the main outputs of the decentralization legal finalization, unresolved issues of legal regulation of land ownership, certain tensions of Center – periphery, as well as politicizing of local Self-government institutes have been outlined as the key challenges of the decentralization. Potential threats have also been represented with the procedures of villagers' headmen appointment and certain trends towards formation of “enclaves” of amalgamated communities with the same ethic and linguistic parameters.

Authors have also concluded the article with some practical recommendations, addressed to Verkhovna Rada of Ukraine and Cabinet of Ministers. They would help with resolving some remaining problems of the decentralization process.

Keywords: decentralization, Public Administration, Local Self-government, reforms of governance in Ukraine

Вступ.

Здійснення децентралізації влади небезпідставно називають одним із найбільш успішних напрямів реформування в Україні. З 2014 р. відбулися суттєві зміни в системі управління в регіонах. Насамперед, громади міст і сіл отримали можливість самостійно розпоряджатися своїми доходами і видатками, рівень і обсяг яких також суттєво виросли. Успіх цих реформ пов'язаний, перш за все, із тим, що їх результати стосувалися майже кожного громадянина, а особливо помітними стали для жителів невеликих міст, селищ і містечок.

Мета дослідження полягає в тому, щоб визначити і дослідити позитивні та негативні аспекти процесів децентралізації влади в Україні у 2014-2020 рр.

В основу роботи автором покладено неінституціональний підхід, який видається найбільш адекватним при дослідженні реформування інститутів публічного управління, місцевого самоврядування, конституціоналізму, законодавства тощо. Також авторами було використано загальнонаукові методи та методи, які притаманні соціальним і управлінським наукам. Серед загальнонаукових використані методи аналізу, узагальнення, синтезу, абстрагування, аналогії й конкретизації. Серед спеціальних методів – метод порівняльного аналізу та контент-аналіз. Порівняльний аналіз використовувався при вивченні та зіставленні різних наукових праць, аналітичних звітів, текстів законів (законопроектів), позицій експертів з питань дослідження. Контент-аналіз застосовувався авторами при детальному розгляді наукових та публіцистичних статей, інформаційно-аналітичних матеріалів та інших публікацій в ЗМІ з тематики роботи.

В статті опрацьовано достатньо широкий комплекс первинних і вторинних джерел. Серед первинних джерел використані нормативно-правові акти України, зокрема закони (законопроекти), урядові програми та інші нормативно-правові акти. Також авторами використані ті інформаційні та аналітичні матеріали, які висвітлюють різні аспекти децентралізації влади. Серед комплексу наукової літератури важливе значення при написанні статті мали узагальнюючі праці та наукові статті,

авторами яких є А. Ткачук, В. Бурдяк, Н. Ротар, В. Малиновський та інші дослідники.

Результати дослідження:

Процеси децентралізації в Україні тривають з 2014 р. Вже завершено перший етап реформування системи державного управління та місцевого самоврядування, необхідний для успішного їх впровадження в життя. За цей час можна виділити як певні досягнення, так і труднощі та недоліки в реалізації мети і завдань цих реформ. Очевидно, що Україна в 2014-2015 рр. перебувала у складному політичному та економічному становищі, передусім через анексію Криму та внаслідок триваючої досі війни на Донбасі, інспірованої Росією. Тому децентралізація влади була вкрай потрібна для вирішення низки питань збереження та зміцнення нашої державності, в тому числі, шляхом впровадження нової регіональної політики. Не лише для підвищення ефективності публічного управління на місцях, а також, щоб протистояти російському плану «федералізації», який в 2014 р. Кремль активно намагався просувати в Україні та світі з відповідним пропагандистським супроводом, на кшталт «Київ занадто втручається в життя регіонів». Саме розгортання процесів децентралізації поступово допомогло такі намагання знівелювати.

З поступовим впровадженням децентралізації в життя, у віддалених кутках України громадяни почали вірити у спроможність своїх громад ефективно розвиватися і здобувати гідну перспективу майбутнього. І в селах та невеликих містечках почали з'являтися охайні парки, сквери, зупинки громадського транспорту, освітлені увечері вулиці. Для більшого міста чи обласного центру це може здаватись несуттєвим і другорядним, проте для «глибинки» ці зміни стали сигналом про початок змін на краще. Власне, у багатьох в Україні децентралізація породила надію на краще майбутнє її регіонів.

Щоб дати збалансовану оцінку процесам децентралізації влади в Україні, почнемо з розгляду здобутків децентралізації. На нашу думку, передусім, такими здобутками є підвищення доходів місцевих бюджетів в результаті бюджетної децентралізації,

завершення процесу об'єднання громад, затвердження нового адміністративно-територіального поділу України внаслідок укрупнення районів, поживлення економічної діяльності в ОТГ, розвиток форм співпраці між самими громадами, а також підвищення рівня залученості жителів до соціального та політичного життя своїх громад. Тепер розглянемо ці успішні складові детальніше.

Першим кроком у здійсненні децентралізації влади стала бюджетна (фінансова) децентралізація. Вона сприяла підвищенню рівня фінансового забезпечення місцевих бюджетів та створила умови для мотивації органів місцевого самоврядування до нарощування дохідної бази місцевих бюджетів. Статистичні дані переконливо свідчать про успіх цієї реформи. Зокрема, місцеві бюджети зросли з 68,6 млрд в 2014 до 275 млрд грн у 2019 р., тобто на 206,4 млрд грн. Власне, бюджетна децентралізація передбачала механізми заохочення громад до об'єднання (зокрема, шляхом отримання субвенцій з держбюджету) і багато ОТГ скористалися таким механізмом. Це було додатковим стимулом до утворення об'єднаної територіальної громади. Отримані бюджетні надходження громади могли використовувати на власний розсуд, наприклад, на потреби благоустрою, розвиток інфраструктури, здійснення ремонту шкіл, стадіонів та інших об'єктів.

Окремо варто зупинитися на самому механізмі об'єднання територіальних громад, а точніше на його доопрацюванні та вдосконаленні. Адже від цього залежить, наскільки простіше (чи навпаки, складніше) відбувалось їх об'єднання. До 2017 р. існувала наступна процедура: коли до вже створеної громади приєднувалися нові населені пункти, мали бути оголошені нові вибори. Це було перешкодою (або приводом для відмови) від об'єднання, особливо для громад, центром яких були великі міста і відповідні ради не виявляли зацікавленості брати участь у цьому. Крім того, міста обласного значення отримали додаткові надходження до свого бюджету у вигляді акцизу з пального, алкоголю та тютюнових виробів. У такій ситуації ці міста не були зацікавлені ділитися частиною «бюджетного пирога» з навколишніми населеними

пунктами. Науковець В. Малиновський (2019) відзначає ще й соціально-культурну причину небажання об'єднуватися — спосіб життя міських та сільських жителів значно відрізняється, та й часи, коли було багато бажаючих переїхати до міста минули (с. 14). Сьогодні можемо спостерігати й зворотній процес — коли містяни хотіли б жити в навколишніх селах. Тобто утворилася така дилема, з одного боку міські ради не хотіли ділитися власними бюджетними ресурсами, а з іншого боку й самі села не квапляться об'єднуватися з містами у нові ОТГ. Та окрім соціально-культурних і психологічних аспектів ставлення до децентралізації варто згадати й про практичні проблеми. Те, наприклад, що міста обласного значення і села навколо них були не в одній громаді породжувало й проблеми з доступом сільських жителів до міської інфраструктури (дошкільні та загальноосвітні заклади, лікарні та інші медичні заклади, транспортне сполучення з селами, пільговий проїзд в громадському транспорті). Ці проблеми можна більш успішно вирішувати, якщо приєднати навколишні села до міст обласного значення. Тому у 2017 р. зробили реальний крок задля їх вирішення. До закону про добровільне об'єднання громад внесли зміни, згідно з якими, голову ОТГ, до якої приєднується сусідня громада, не переобирають, а вибори депутатів ради ОТГ проводяться лише на приєднаній території. За рік, у 2018-му, цей механізм поширили і на міста обласного значення. Це дало значний поштовх для процесу добровільного об'єднання громад. Динаміка цього процесу справді змінилася — якщо у серпні 2016 р. було 184 громади, то вже 30 квітня 2017 р. було 414 громад, за рік (29 квітня) 2018 р. — 706. Станом на 2020-й рік, в Україні створено 1438 територіальних громад. Уся територія України покрита ОТГ — процес об'єднання відбувався спершу добровільно, а пізніше (з 2020 р.) — адміністративним шляхом. Це важливе досягнення, адже створення об'єднаних громад є одним з основних заходів комплексу реформ з децентралізації. Враховуючи, як складно цей процес відбувався з 2014 р., його завершення безумовно сприймається як успіх.

Завдяки цьому стало можливим перейти до наступного кроку — укрупнення

районів. 17 липня 2020 р. Верховна Рада проголосувала за постанову № 3650 «Про утворення та ліквідацію районів», згідно з якою зменшила кількість районів з 490 до 136. Після місцевих виборів почався процес ліквідації старих районних рад та адміністрацій і формування укрупнених, відповідно до оновленого районування, проте поки він ще не завершився. Також РДА виконуватимуть функції місцевого органу державної виконавчої влади, допоки їх не ліквідує парламент і повноваження перейдуть до відповідної районної ради. На думку експерта Ю. Ганущака, в подальшому потрібно переосмислити повноваження РДА: вони повинні заповнити «кваліфікаційний вакуум» шляхом навчання, перепідготовки кадрів райрад і консультацій працівників.

В експертному й політичному середовищі обговорювалося питання, чи потрібні взагалі ради субрегіонального рівня, коли місцеві ради відповідного рівня мають достатньо широкі повноваження. На думку експерта А. Ткачука, для України районні ради потрібні, адже їхня діяльність буде спрямована, перш за все, на захист спільних інтересів територіальних громад (сполучення ОТГ громадським транспортом, питання опіки над літніми людьми без догляду, навчання особливо обдарованих дітей). Дослідниця В. Бурдяк (2019) вказує на те, що й питання щодо самої доцільності існування РДА є невирішеним, вони залишаються фінансовим тягарем для районних та обласних бюджетів. Також саме держадміністрації все ще розпоряджаються землями сільгосппризначення, що перебувають за межами відповідних ОТГ (с. 105).

Ще один із позитивних наслідків децентралізації — це поживлення економічної активності в об'єднаних громадах. Наприклад, у сфері обслуговування (створення нових закладів харчування в старих будівлях, клубів; надання кейтерингових послуг на різних сімейних заходах). Розвитку підприємництва сприяло й те, що усі адміністративні послуги можна було отримати в межах громади, у тому числі, й відповідні дозвільні документи для бізнесу. Також підвищилася й якість послуг, які надаються в громадах.

Децентралізація надала ще й можливості для розвитку нових форм співпраці

безпосередньо між самими громадами. Це особливо актуально для тих ОТГ, які є сусідніми. Відповідний закон (про співробітництво територіальних громад) дає можливість реалізації спільних проектів в сфері культури, розвитку спорту, освіти, охорони здоров'я. Загалом, децентралізація вже на першому етапі свого здійснення сприяла тому, що громадяни отримали більше можливостей впливати на безпосередні зміни у своїй громаді. Адже легше впливати на владу в громаді, а не, до прикладу, ще і на районну та обласну раду одразу. Та й на перших етапах децентралізації активістам і небайдужим жителям новоствореної громади було доволі не складно потрапити у відповідну раду, адже політичні партії не одразу проявили увагу до громад саме в політичному контексті, на відміну від місцевих виборів 2020 року. Залученню громадян до участі в житті своїх громад сприяло й створення таких інструментів місцевої (і не тільки) демократії, як електронні петиції та бюджет участі. Попри окремі недоліки механізму петицій та бюджетів участі, такі інструменти цифрової демократії підсилюють реформу децентралізації, тому що привертають увагу людей до можливих шляхів вирішення проблем своєї громади.

Попри те, що процеси децентралізації призвели до багатьох позитивних змін як на загальнодержавному, так і місцевому рівні, вони супроводжуються появою багатьох проблемних питань і характеризуються суперечностями, що потребують свого вирішення. Зокрема, і донині обласні та районні ради не мають повноцінних виконавчих органів (виконкомів), а це є порушенням Європейської хартії місцевого самоврядування (Круглашов, 2018, с. 36).

Але найбільшій увазі потребує конституційне закріплення реформи децентралізації. З політичних причин не вдалося ухвалити необхідні зміни до Конституції, тому децентралізацію було вирішено впроваджувати через ухвалення нових та шляхом зміни існуючих нормативно-правових актів, у межах чинного Основного закону. В нинішніх політичних реаліях за бажання певних суб'єктів впливу можуть знайтися формально-правові інструменти для повного або часткового скасування

здійснених реформ. Наприклад, шляхом визнання неконституційними деяких положень діючих законів. Хоч нині цей варіант є мало ймовірним, оскільки різні політсили скористалися вигодами децентралізації, тому поки що не помітно зацікавлених сторін у здійсненні цього сценарію. Проте, як засвідчує вітчизняна новітня історія, політична кон'юнктура доволі мінлива. Тому краще забезпечити реформу децентралізації від такої небезпеки і нарешті підготувати та ухвалити відповідні зміни до Конституції. Це ще більше утвердить децентралізацію в українському політичному та правовому просторі, а також зробить менш вірогідними політичні маніпуляції навколо неї. Тим паче, що такий важливий комплекс реформ має бути відображений в Основному законі за визначенням.

Варто також розглянути окремі, більш конкретні проблеми реалізації процесів децентралізації. Зокрема, вже згадана вище бюджетна децентралізація породжує не лише успішні моменти, а й певні труднощі. Зокрема, відсоток власних надходжень місцевих бюджетів не перевищує 50% і залежить від трансфертів з державного бюджету. Та все ж бюджетну децентралізацію можна вважати досить ефективним та дієвим способом забезпечення фінансової самостійності та стійкості місцевих органів влади (Західна & Жовтяк, 2018, с. 114). Підвищити її ефективність допоможе чітке розділення функцій і відповідальності між органами державної влади та ОМС, а також забезпечення місцевих бюджетів коштами, які потрібні для покращення надання послуг населенню (Мандрик, 2020, с. 227).

Перш за все, це стосується питань власності на землю. Земельне питання в історії України залишається гострим сотнями років, і, до певної міри, воно є таким і донині. Досі, на сьомому році децентралізації, громади не можуть розпоряджатися землею сільськогосподарського призначення, що перебуває за межами ОТГ. Ця проблема особливо чутлива для сільських і селищних ОТГ, у яких переважає аграрний сектор економіки. Така ситуація — наслідок радянської централізованої політики, відгомін якої все ще відчутний у незалежній Україні. Кабінет міністрів України (далі - КМУ) робив такі спроби з 2018 р., але

все ще не всі громади можуть вільно розпоряджатися своєю землею. Частково це питання вдається вирішувати завдяки Указу Президента №449/2020 «Про деякі заходи щодо прискорення реформ у сфері земельних відносин» і Постанови КМУ №1113 «Деякі заходи щодо прискорення реформ у сфері земельних відносин». Проте для повноцінного його вирішення потрібні законодавчі зміни і нині у Верховній Раді перебуває на розгляді законопроект №2194 про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законодавчих актів щодо удосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин. 2 грудня 2020 року парламент не зміг ухвалити цей документ і відправив його на повторне друге читання. Окрім, власне, передачі земель громадам, закон має запровадити механізм встановлення меж громад в Державному земельному кадастрі.

Привертає увагу також зростання протиріч між центром і регіонами та політизація діяльності органів місцевого самоврядування. Отримання додаткових бюджетних ресурсів сприяло певній фінансовій самостійності регіонів. Спершу це усвідомили самі ОТГ, дещо пізніше - політичні партії, які стали приділяти все більшу увагу участі у виборах до місцевих рад відповідних рівнів. По мірі збільшення фінансової та економічної спроможності як окремих громад, так і регіонів загалом, почали виявлятися суперечки і протистояння між центральною та місцевою владою. Зрозумілим і, певною мірою, природним є бажання столиці сформувати певну підконтрольну їй вертикаль влади на місцях (не завжди в межах чинного законодавства). Проте, в умовах, коли регіони достатньо фінансово незалежні від Києва, потреба у такому нерідко неформальному підпорядкуванні зникає. Це і стає головною причиною виникнення різноманітних протиріч між центром та периферією. Сигнали про їх наростання почали з'являтися ще до минулорічних місцевих виборів. Доволі показовою стала ситуація під час «першої хвилі» пандемії коронавірусу в Україні, коли міські голови кількох обласних центрів послабили протиепідемічні обмеження раніше, ніж це було передбачено рішенням Кабінету міністрів. Це стало причиною

політичного напруження між мерами цих міст та політичним керівництвом держави (передусім, урядом та президентом), яке тривало майже до самих місцевих виборів. Менш інтенсивно, але вже після останніх місцевих виборів, в листопаді 2020 р. багато міських голів також проігнорували обмеження «карантину вихідного дня».

Політизація взаємин центральної та місцевої влади певною мірою відображена і в результатах місцевих виборів 2020 р. Якщо раніше місцеві еліти йшли на вибори за списками, переважно, парламентських партій, то цьогогоріч вони надавали перевагу участі у позапарламентських і навіть де-факто місцевих політичних проектах. Останнє стало можливе саме завдяки результатам децентралізації. Така нова тенденція викликає запитання, адже ж вітчизняне законодавство не передбачає створення регіональних партій. Невизначеність та неврегульованість цього питання створює правовий вакуум, який за певних умов може перетворитись на загрозу для територіальної цілісності та суверенітету України.

Новий виборчий кодекс, і відповідно виборча система ще більше посилюють політизацію інститутів місцевого самоврядування. Адже у територіальних громадах, де проживає більше 10 тисяч виборців, вибори проводяться виключно за пропорційною системою з елементами відкритих списків. Така політизація у формі партизації місцевої політики може мати негативні ефекти, якщо керівництво партій зловживатиме своїм впливом на обраних депутатів та очільників громад. Якщо додати сюди можливі конфлікти у радах ОТГ, які тепер також вже матимуть партійно-ідеологічне підґрунтя, то навряд чи це сприятиме злагодженій та ефективній діяльності ОМС. Між іншим, голови та депутати об'єднаних територіальних громад були проти такого нововведення і виступили з відкритим зверненням до президента і ВРУ, у якому вимагали встановити межу для застосування пропорційної системи від 50 тис. виборців. Та до цієї слушної вимоги у парламенті не дослухалися.

Потенційною проблемою може стати й механізм обрання старост сіл. Цьогогоріч на місцевих виборах старост самі виборці не обирали, адже тепер це рішення належить

до компетенції рад відповідних рівнів. Це доволі неоднозначне нововведення, яке є підґрунтям для проблем у майбутньому: призначений староста може не сприйматися жителями і не бути легітимним в очах частини громади.

Як один із ризиків можна розглядати й те, що досить часто в місцях компактного проживання національних меншин сформувалися такі за своїм етнонаціональним складом ОТГ, які можуть призвести до формування певних «анклавів» за етнічною або мовною ознаками. Такі ризики є у прикордонних ОТГ Чернівецької, Закарпатської та Одеської областей. Особливо небезпечним це стає тоді, коли є зовнішнє втручання у внутрішні справи України, наприклад, з боку Угорщини на Закарпатті. Адже в цьому регіоні перспективний план формування територій громад розроблявся за участі представників угорських політичних сил КМКС та УМДС. Це було неоднозначно сприйнято іншими партіями. Безумовно, при формуванні громад варто враховувати їх мовні та етнічні особливості. Але в сучасних українських політичних реаліях такі ОТГ можуть використовувати зовнішні сили, у тому числі, для дестабілізації внутрішньої ситуації як у конкретному регіоні, так і загалом у державі.

Висновки.

За роки впровадження децентралізації влади в Україні вже можна виділити як певні досягнення, так і проблеми, які ще потребують свого вирішення. Враховуючи важливість та актуальність процесів децентралізації влади для долі нашої державності, важкі умови її реалізації, не дивно, що процеси реформування регіональної політики відбувалися доволі складно, а часом і неоднозначно. Серед вагомих досягнень цього процесу можна визначити завершення об'єднання територіальних громад, укрупнення районів, проведення бюджетної децентралізації, удосконалення механізму об'єднання громад без проведення нових виборів на території всієї ОТГ. До цих позитивних надбань варто також віднести поживлення економічної активності в ОТГ, формування нових можливостей співпраці між громадами для вирішення спільних проблем.

В той же час залишаються невирішеними

достатньо проблем, що потребують значної уваги та зусиль органів влади. Це, насамперед, відсутність конституційного закріплення реформ, пов'язаних із процесами децентралізації, правова неврегульованість можливості громад керувати землями сільськогосподарського призначення, як перебувають за їхніми межами, значне посилення напруженості у відносинах між центром та регіонами. Потребує вирішення проблема політизації діяльності інститутів місцевого самоврядування внаслідок особливостей виборчої системи. Певні небезпеки, яких не варто недооцінювати, мають непряме обрання старост та можлива «анклавізація» ОТГ за мовною чи етнічною ознакою.

Більшість із цих проблем потребують належного законодавчого врегулювання та наявності політичної волі з боку керівництва держави. Їх успішне вирішення вимагає проведення громадських обговорень,

консультацій з експертами, науковцями і, звичайно, широкого залучення до вирішення цих проблем мешканців самих громад.

Виходячи з цього, пропонуємо для вирішення виявлених проблем наступні науково-практичні рекомендації:

Верховній Раді України — ухвалити зміни до Конституції, законопроекти щодо децентралізації (зокрема закон про префектуру) та внести зміни до Закону про місцеве самоврядування. Кабінету міністрів України на цій основі розробити та ухвалити відповідні підзаконні нормативно-правові акти.

Верховній Раді та Кабінету міністрів — разом з відповідними експертами та асоціаціями місцевого самоврядування в Україні здійснити аналіз нового районування та виправити його недоліки і невідповідності чинним концептуальним та нормативно-правовим документам.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

Анатолій Ткачук: Бачення та поради на непростий 2021-й. Реанімаційний пакет реформ : веб-сайт. URL: <https://prp.org.ua/news/anatoliy-tkachuk-bachennia-ta-porady-na-neprosty-2021-y/> (дата звернення: 23.01.21).

Бурдяк В.І. Регіональні практики формування органів влади в ОТГ Чернівецької області. Влада та управління: Збірник наукових праць. Вип. 6. Чернівці: «Букрек», 2019. С.98-108 URL: https://www.academia.edu/41005962/Влада_та_управління_Збірник_наукових_праць_Вип_6_Чернівці_Букрек_2019_264_с (дата звернення: 23.01.21).

Бюджетна децентралізація: ключові виклики та досягнення. Економічна правда: веб-сайт. URL: <https://www.erpavda.com.ua/columns/2020/07/24/663318/> (дата звернення: 23.01.21).

Веб-відображення інформаційно-аналітичної системи «Місцеві вибори 2020». Центральна виборча комісія України : веб-сайт. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/wm001pt001f01=695.html> (дата звернення: 23.01.21).

Виборчий кодекс України: Кодекс від 19.12.2019 № 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text> (дата звернення: 23.01.21).

Децентралізація в Україні: Досягнення, надії і побоювання. International Alert/Український незалежний центр політичних досліджень. URL: https://www.international-alert.org/sites/default/files/Ukraine_Decentralisation_UK_2017.pdf (дата звернення: 23.01.21).

Децентралізація влади: порядок денний на середньострокову перспективу. Аналітична доповідь. Авт.: Жаліло Я.А., Шевченко О.В., Романова В.В. та ін. Національний інститут стратегічних досліджень. К.: 2019. 115 с. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-05/2019.pdf> (дата звернення: 23.01.21).

Деякі заходи щодо прискорення реформ у сфері земельних відносин: Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2020 № 1113. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1113-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 23.01.21).

Загальна інформація / «Децентралізація»: веб-сайт. URL: <https://decentralization.gov.ua/about> (дата звернення: 23.01.21).

Західна О.Р., Жовтяк, К.В. Бюджетна децентралізація в Україні: її особливості та сучасний стан. Науковий погляд: економіка та управління. 2019. №4. С. 111-118. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3915/17%20%D0%97%D0%B0%D1%85%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%B0%20%D0%9E.%D0%A0..pdf> (дата звернення: 23.01.21).

Земля в громадах: Парламент направив законопроект №2194 на повторне друге читання. «Децентралізація»: веб-сайт. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13014> (дата звернення: 23.01.21).

Круглашов А.М. Європейська модель місцевого самоврядування: орієнтири для України. Влада та управління: збірник наукових праць. Вип. 5. Чернівці: „Букрек”, 2018. С. 29-42. URL: <http://cppk.cv.ua/i/2902274.pdf> (дата звернення: 21.01.2021).

Малиновський. В.Я. Міста в децентралізаційній реформі: проблеми і перспективи. Влада та управління: Збірник наукових праць. Вип. 6. Чернівці: «Букрек», 2019. С.12-21. URL: https://www.academia.edu/41005962/Влада_та_управління_Збірник_наукових_праць_Вип_6_Чернівці_Букрек_2019_264_с (дата звернення: 23.01.21).

Мандрик А.І. Поточний стан та перспективи розвитку бюджетної децентралізації в Україні. Фінанси, митна та податкова справа: збірник наукових праць студентів / ред. кол.: Ситник Н.С., Ватаманюк-Зелінська УЗ., Петик

Л.О., Західна О.Р., Голинський Ю.О., Сич О.А., Смолінська С.Д. (відп. ред. Ситник Н.С.). Львів: ЛНУ, 2020. №4. С. 324-329. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/STUD_ZBIRNYK_2019-2020.pdf (дата звернення: 23.01.21).

Нові райони: вікно можливостей або управлінський хаос? Дзеркало тижня: веб-сайт. URL: <https://zn.ua/ukr/internal/novi-rajoni-vikno-mozhливостей-abo-upravlinskij-khaos.html> (дата звернення: 23.01.21).

Партизація місцевих виборів: голови та депутати громад звернулися до керівництва країни. «Децентралізація»: веб-сайт. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12597> (дата звернення: 23.01.21).

Про деякі заходи щодо прискорення реформ у сфері земельних відносин: Указ Президента України від 15.10.2020 № 449/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/449/2020#Text> (дата звернення: 23.01.21).

Проект Закону про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законодавчих актів щодо удосконалення системи управління та дерегуляції у сфері земельних відносин. Верховна Рада України: веб-сайт. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66970 (дата звернення: 23.01.21).

Старости обиратимуться на непрямих виборах і матимуть широкі повноваження, - експерт. «Децентралізація»: веб-сайт. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12653> (дата звернення: 23.01.21).

Територіальні громади (2020): перелік та основні дані. «Децентралізація»: веб-сайт. URL: <https://decentralization.gov.ua/newgromada> (дата звернення: 23.01.21).

REFERENCES

Anatolij Tkachuk: bachennja ta porady na neprostyj 2021-j. Reanimacijnyj paket reform: veb-sajt. URL: <https://rpr.org.ua/news/anatolij-tkachuk-bachennia-ta-porady-na-neprosty-2021-y/> (data zvernennja: 23.01.21).

Burdjak V.I. Reghionalni praktyky formuvannja orghaniv vlady v OTGh Chernivckoji oblasti. Vlada ta upravlinnja: Zbirnyk naukovykh pracj. Vyp. 6. Chernivci: «Bukrek», 2019. С.98-108 URL: https://www.academia.edu/41005962/Vlada_ta_upravlinnja_Zbirnyk_naukovykh_pracj_Vyp_6_Chernivci_Bukrek_2019_264_s Bjudzhetna decentralizacija: ključovi vyklyky ta dosjaghnennja. Ekonomichna pravda: veb-sajt. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2020/07/24/663318/> Veb-vidobrazhennja informacijno-analityčnoj systemy «Miscievi vybory 2020». Centraljna vyborcha komisija Ukrajiny: veb-sajt. URL: <https://www.cvk.gov.ua/pls/vm2020/wm001pt001f01=695.html> (data zvernennja: 23.01.21).

Vyborchij kodeks Ukrajiny: Kodeks vid 19.12.2019 # 396-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/396-20#Text>

Decentralizacija v Ukrajini: Dosjaghnennja, nadiji i pobjuvannja. International Alert/Ukrajinskyj nezaleznyj centropolitychnykh doslidzenj. URL: https://www.international-alert.org/sites/default/files/Ukraine_Decentralisation_UK_2017.pdf

Decentralizacija vlady: porjadok dennyj na serednjostrokovu perspektyvu. Analityčna dopovidj. Avt.: Zhalilo Ja.A., Shevchenko O.V., Romanova V.V. ta in. Nacionalnyj instytut strategichnykh doslidzenj. K.: 2019. 115 s. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-05/2019.pdf>

Dejaki zakhody shhodo pryskorennya reform u sferi zemeljnykh vidnosyn: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrajiny vid 16.11.2020 # 1113. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1113-2020-%D0%BF#Text> Zagaljna informacija / «Decentralizacija»: veb-sajt. URL: <https://decentralization.gov.ua/about> Zakhidna O.R., Zhovtjak, K.V. Bjudzhetna decentralizacija v Ukrajini: jiji osoblyvosti ta suchasnyj stan. Naukovyj pohljad: ekonomika ta upravlinnja. 2019. #4. С. 111-118. URL: <http://biblio.umsf.dp.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3915/17%20%D0%97%D0%B0%D1%85%D1%96%D0%B4%D0%BD%D0%B0%20%D0%9E.%D0%A0.pdf> Zemlja v ghromadakh: Parlament napravyy zakonproekt #2194 na povtorne drughe chytannja. «Decentralizacija»: veb-sajt. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/13014>

Kruglashov A.M. Jevropejsjka modelj miscevogho samovrjaduvannja: orijentyry dlja Ukrajiny. Vlada ta upravlinnja: zbirnyk naukovykh pracj. Vyp. 5. Chernivci: „Bukrek”, 2018. S. 29-42. URL: <http://cppk.cv.ua/i/2902274.pdf>

Malynovskij V.Ja. Mista v decentralizacijni reformi: problemy i perspektyvy. Vlada ta upravlinnja: Zbirnyk naukovykh pracj. Vyp. 6. Chernivci: «Bukrek», 2019. С.12-21. URL: https://www.academia.edu/41005962/Vlada_ta_upravlinnja_Zbirnyk_naukovykh_pracj_Vyp_6_Chernivci_Bukrek_2019_264_s

Mandryk A.I. Potochnyj stan ta perspektyvy rozvytku bjudzhetnoj decentralizacija v Ukrajini. Finansy, mytna ta podatkovna sprava: zbirnyk naukovykh pracj studentiv / red. kol.: Sytnyk N.S., Vatamanjuk-Zelinsjka U.Z., Petyk L.O., Zakhidna O.R., Gholynskij Ju.O., Sych O.A., Smolinsjka S.D. (vidp. red. Sytnyk N.S.). Ljviv: LNU, 2020. #4. С. 324-329. URL: https://financial.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/STUD_ZBIRNYK_2019-2020.pdf Novi rajony: vikno mozhlyvostej abo upravlinskij khaos? Dzerkalo tyzhnja: veb-sajt. URL: <https://zn.ua/ukr/internal/novi-rajoni-vikno-mozhlyvostej-abo-upravlinskij-khaos.html>

Partyzacija miscevykh vyboriv: ghlovy ta deputaty ghromad zvernulysja do kerivnyctva krajiny. «Decentralizacija»: veb-sajt. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12597>

Pro dejaki zakhody shhodo pryskorennya reform u sferi zemeljnykh vidnosyn: Ukaz Prezydenta Ukrajiny vid 15.10.2020 # 449/2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/449/2020#Text>

Proekt Zakonu pro vnesennja zmin do Zemeljnogho kodeksu Ukrajiny ta inshykh zakonodavchykh aktiv shhodo udoskonalennja systemy upravlinnja ta dereghuljacji u sferi zemeljnykh vidnosyn. Verkhovna Rada Ukrajiny: veb-sajt. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=66970

Starosty obyratymutjsja na neprjamykh vyborakh i matymutj shyroki povnovazhennja, - ekspert. «Decentralizacija»: veb-sajt. URL: <https://decentralization.gov.ua/news/12653>

Terytorialjni ghromady (2020): perelik ta osnovni dani. «Decentralizacija»: veb-sajt. URL: <https://decentralization.gov.ua/newgromada>

Kruglashov Anatolij

Dr. Sc., Assoc. Prof. <https://orcid.org/0000-0003-0611-2698>, a.kruglashov@chmu.edu.ua

Bureha Vasyl

Master Student, <https://orcid.org/0000-0002-0407-6569>, bureha.cv@gmail.com

Стаття надійшла / Article arrived: 25.02.2021

Схвалено до друку / Accepted: 20.04.2021